

Instructions for authors, subscriptions and further details:

<http://rasp.hipatiapress.com>

La Barcelona de Cerdà. La Càbala i la Construcció de l'Eixample

Josep Gustems-Carnicer¹, Diego Calderón-Garrido²

1) Universitat de Barcelona. España

2) Universidad Internacional de La Rioja. España

Date of publication: June 3th, 2017

Edition period: February 2017- June 2017

To cite this article: Gustems-Carnicer, J.; Calderón-Garrido, D. (2017). La Barcelona de Cerdà. La Càbala i la Construcció de l'Eixample [Review of the book]. *Barcelona, Research, Art, Creation*, 5(2), 249-252. doi: 10.17583/brac.2017.2023

To link this article: <http://dx.doi.org/10.17583/brac.2017.2023>

PLEASE SCROLL DOWN FOR ARTICLE

The terms and conditions of use are related to the Open Journal System and to [Creative Commons Attribution License](#) (CC-BY).

Review

Hernández Cardona, F. Xavier & Pongiluppi, Mar H. (2015). *La Barcelona de Cerdà. La càbala i la construcció de l'Eixample*. Barcelona: Angle. ISBN: 978-84-16139-80-4

(Received: 24 March 2016; Accepted: 16 February 2017; Published: 3 June 2017)

Revisitar l'Eixample: Un Nou Full de Ruta?

Aquest és un llibre sobre un espai urbà de Barcelona, l'Eixample, i a l'hora un estudi sobre un "famos desconegut", l'Ildefons Cerdà, un home d'acció que tingué la sort de dissenyar i construir quelcom que passaria a ser un símbol universal d'aquesta ciutat. Un demiürg que acceptà construir operativament conforme a la voluntat divina, un missatge aparentment oblidat però plasmada en disseny d'aquest espai barcelonès, tema central del llibre.

Des de la introducció, se'ns presenta la hipòtesi de que *l'Eixample* respon a vàries lògiques, entre les que destaca la influència de la *càbala* i de l'*arbre sefiròtic* que Ildefons Cerdà, "un enginyer competent i una bona persona, un incansable lluitador que ho donà tot per la justícia social i per les llibertats de Catalunya" (Hernández et al., p. 9), va saber reflectir el principi hermètic que el que és dalt és com a baix, recollit a les ensenyances maçòniques, eix central d'aquesta hipòtesi constructiva.

F. X. Hernández i la M. Mar H. Pongiluppi ens proposen “revisitar” la càbala, introduir-se en llur sistema de pensament i redescobrir l’Eixample, en concret en allò que fa referència a la constel·lació discreta d’espais singulars, carregats de poder simbòlic, emparats al redós de la tradició primordial. Ens referim a les deu *sefirot*, que revelen als mortals l’esplendor d’allò diví fins el grau en que som capaços de percebre’l. Els autors tracten de identificar, en la increïble malla reticular de l’Eixample, deu centres que organitzarien el sentit ocult d’aquests carrers de la ciutat, a partir d’una acurada anàlisi simbòlica i geomètrica de la malla reticular de l’Eixample i de la iconografia de l’arbre de la vida (Faivre i Needleman, 2000).

Aquests deu atributs creatius ens adverteixen també de la necessitat d’una purificació abans d’aproximar-nos a tal experiència: polir la voluntat, l’emoció, l’intel·lecte i l’acció (Scholem, 2009). La crítica del món modern feta en aquest llibre se’ns revela com a mètode de preparació metafísica, un apropament històric i social que dibuixa Barcelona com una nova capital, un centre neuràlgic que liderés la transformació econòmica i política d’un territori que despertava al maquinisme. Una Barcelona de principis de segle XIX en expansió, desbocada i fumejant a causa de les fàbriques de vapor. Una massificació obrera que provocà el 1854 l’enderrocament dels murs que fins llavors encotillaven la ciutat comtal.

El 2 de febrer de 1859, passat ja el bienni progressista, el Ministerio de Fomento encarregà el disseny de *l’Eixample* en el termini de 12 mesos. Malgrat els problemes de concessió inicials del projecte imposat des de Madrid, deixant de banda els treballs de Rovira i Trias i el de Fontseré, Cerdà ja havia previst i somniat des de 1855 el disseny i els càlculs que van deixar-nos l’herència dels famosos plans octogonals –un tribut a la quadratura del cercle?- i del Salm 133 –la distància en metres que separa cadascuna de les illes- Un homenatge silent a tantes Icàries, somnis igualitaris i mites nostrats.

L’especulació i la política van reconduir l’Eixample a d’altres realitats, allunyades de la guematria i del simbolisme inicials de Cerdà, expressions d’una realitat que possibilitaria compartir un misticisme espiritual entre jueus i cristians, un esperit transformador i ecumènic poc freqüent entre polítics i mortals, un visionari que confirma allò que afirmés P. Eluard: hi ha altres mons, però estan en aquest.

A més d'un contingut, una obra és també un estil. El que X. Hernández i M. Mar H. Pongiluppi han conferit a la seva obra sembla escapar a les classificacions ordinàries: història, simbolisme i didàctica, una tríada tractada amb elegància, amor i esperit científic, allunyada malauradament de la citació de fonts que acostumen a bastir els treballs dirigits a l'Acadèmia. Un treball cuinat a foc lent, al llarg de més de deu anys, estimant la ciutat i els seus prohoms, col·leccionant i seleccionant els centenars d'imatges del llibre al taller DIDPATRI, un grup de recerca de la Universitat de Barcelona, amb un munt de projectes finançats pel Ministerio de Competitividad i per la Generalitat de Catalunya i del que X. Hernández n'és Investigador Principal. El tema també ha estat tractat per aquest autor de forma novel·lada per a major comprensió i divulgació: *El Zohar*, una trama de misteri sobre l'Eixample barceloní que just fa un any que va sortir a la llum.

En definitiva, es tracta d'una obra interessant pels estudiosos de Barcelona, de la història de la ciutat, de l'espiritualitat, l'ocultisme, la maçoneria i la Càbala. Combinant de forma magistral tots aquests ingredients, els autors ens ofereixen una visió inèdita i oculta de l'Eixample barceloní, especulativa però basada en fets i dades històriques que ens permetran estimar encara més l'espai que compartim.

Amb l'acostumada discreció maçònica potser mai sabrem tota la veritat sobre les intencions reals de Cerdà. Mentre tant nosaltres, incapaços de veure la revelació, ens limitem a passejar pels seus carrers resguardats per l'ombra dels seus bigotis fets compàs, un lloc ideal on Foucault enclavaria el seu pèndul (Eco, 2000). Si Déu s'aprehèn mitjançant les seves emanacions, l'experiència d'allò numinós no pot durar massa temps sense trastornar la ment. Per sort.

References

- Eco, H. (2000). *El péndulo de Foucault*. Barcelona: Plaza & Janés.
- Faivre, A.; Needleman, J. (Comp.) (2000). *Espiritualidad de los movimientos esotéricos modernos*. Barcelona: Paidós.

252 *Gustems-Carnicer & Calderón-Garrido – La Barcelona de Cerdà*

Hernández Cardona, F. Xavier & Pongiluppi, Mar H. (2015). *La Barcelona de Cerdà. La càbala i la construcció de l'Eixample*. Barcelona: Angle.

Scholem, G. (2009). *La Cábala y su simbolismo*. Madrid: Siglo XXI.

Josep Gustems-Carnicer.
Professor de la Facultat d'Educació.
Universitat de Barcelona.
Director del Departament de Didàctica
de les Ciències Socials, l'Educació Musical,
l'Educació Física i l'Educació Visual i Plàstica
E-mail Adress: jgustems@ub.edu

Diego Calderón-Garrido
Professor de la Facultat d'Educació.
Universidad Internacional de La Rioja.
E-mail address: diego.calderon@unir.net